

ÜLKELER COĞRAFYASI

AVRUPA KİT'ASI

Avrupa; doğuda Asya kıt'ası, güneyde Akdeniz batıda Atlas okyanusu ve kuzeyde ise Kuzey Buz denizi ile çevrilidir.

Büyük bir kısmı ova ve plâtolarla kaplı olan Avrupa'nın ortalama yükseltisi oldukça azdır. Avrupa'nın en önemli yükseltisi kıt'anın güney kısmında uzanan Alp dağlarıdır. Kıt'anın en yüksek yeri Fransa'daki Mont - Blanc (4810 metre) dağdır. Kıt'anın kuzeyinde ise İskandinav yarımadasında Norveç ve İsveç'in sınırlarını oluşturan İskandinav dağları yer alır.

Kıt'a, akarsu ve göl bakımından oldukça zengindir. Avrupa'nın ortalama yükseltisi az olması sonucunda akarsular denge profilini kazanmıştır. Bu yüzden Avrupa akarsularının enerji potansiyeli ve aşındırma gücü azdır. Akarsular üzerinde taşımacılık ve ulaşım çok yaygındır.

Kıt'anın kutba yakın yüksek enlemlerinde yer alan Finlandiya, Norveç ve İsveç gibi ülkelerde buzulların oluşturduğu şekillere rastlanır. Bu ülkelerde buzul vadileri, fiyortlar, göl çanakları, morenler ve sirk gölleri yer alır. Dünya'nın en fazla göl bulunan ülkesi Finlandiya'dır.

Avrupa kıt'asında birçok farklı iklim görülür. Kıt'anın kuzeybatısında yer alan kısmında batı rüzgârları ve Gulf Stream sıcak su akıntısının etkisiyle ılıman okyanus iklimi görülür. Bu iklim özellikle İngiltere, Hollanda, Danimarka, Belçika ve Almanya'yı etkilemektedir. Kıt'anın kuzeyinde İskandinav yarımadasının büyük bir kısmında sert ve soğuk iklimler hâkimdir.

Orta ve Doğu Avrupa'da ise karasal iklim koşulları hüküm sürer. Bu iklim özellikle Macaristan, Avusturya, İsveç ve Çek Cumhuriyeti gibi ülkeleri etkiler. Avrupa'nın güney kesimi ise, Akdeniz kıyısında bulunduğu için Akdeniz ikliminin etkisi altındadır.

Kıt'anın güneyinde maki bitki örtüsü, kuzeybatısında daima yeşil kalan ormanlar, kuzeyde iğne yapraklı tayga ormanları, Orta ve Doğu Avrupa'da ise bozkırlar yer alır.

Avrupa kıt'asında tarım ve hayvancılık çok gelişmiştir. Çünkü gelişmiş bütün teknolojik olanaklar kullanılarak tarım ve hayvancılık yapılır. Özellikle Hollanda ve Belçika gibi ülkelerde intansif tarım yapılır. Bu sayede toprakları küçük olan bu ülkeler çok miktarda tarım ürünü yetiştirmektedir. Yine Hollanda çiçek yetiştiriciliği ve hayvancılıkta öne çıkmıştır. Kıt'ada en çok yetiştirilen tarım ürünleri tahıllar, şeker pancarı, patates, üzüm, sebze ve meyvelerdir.

İskandinav yarımadasındaki ülkelerde arazi elverişsiz olduğu için tarım ve hayvancılık gelişmemiştir. Bu ülkelerde balıkçılık ve ormanlar çok gelişmiştir. Fransa üzüm, Almanya patates üretiminde Dünya' da en önde gelen ülkelerdir.

Kıt'ada nüfusun en fazla toplandığı yer kuzeybatı kısmıdır. Nüfus yoğunluğu en fazla olan ülke Hollanda'dır. Avrupa'nın en seyrek nüfuslu yerleri İskandinav yarımadasının orta ve kuzey kısmı, Alp dağlarının yüksek kesimleri ve Grönland'dır.

Kıt'ada şehir nüfusu oranı oldukça fazladır. Şehir nüfusu oranının en fazla olduğu ülke İngiltere'dir. Avrupa, kıt'alar arasında nüfus yoğunluğu en fazla olan kıt'adır. Kıt'ada tarımda çalışanların oranı çok azdır. İnsanlar genelde şehirlerde yaşar ve büyük kısmı hizmetler sektörü ile sanayi faaliyetlerinde çalışır.

Avrupa, yer altı zenginlikleri açısından çok önemli bir kıt'a değildir. Kıt'anın kuzeybatısında bulunan taş kömürü ve demir yatakları özellikle İngiltere'nin endüstride ilerlemesini sağlamıştır.

Avrupa, ekonomi ve sanayinin en çok geliştiği kıt'a-dır. Kıt'a birçok ekonomik faaliyetin merkezi durumundadır. Dünya ticaretinin en çok geliştiği kıt'adır. Avrupa'da ekonomi, sanayi ve ticaret çok geliştiği için, yaşam standardının en yüksek olduğu kıt'a olmuştur. Özellikle Kuzeybatı

Avrupa ülkeleri, İskandinav ülkeleri ve İsviçre en çok gelişmiş ülkelerdir. İsviçre, kıt'ada yaşam standardının en yüksek olduğu ülkedir. Balkan ülkeleri ve Doğu Avrupa ülkeleri yeni yeni gelişmeye başlayan ülkelerdir. Kıt'ada turizm çok gelişmiştir. Gezilebilecek birçok tarihî güzellik vardır. Turizmin en fazla geliştiği ülkeler; Fransa, Hollanda, İspanya, İtalya ve Yunanistan' dır. İsviçre, İsveç ve Norveç'te kış turizmi, İspanya, İtalya ve Yunanistan'da ise yaz turizmi gelişmiştir.

ASYA KİT'ASI

Kıt'anın doğusunu Büyük okyanus, güneyini Hint okyanusu, batısını Akdeniz, Karadeniz ve Avrupa, kuzeyini ise Kuzey Buz denizi oluşturur.

Asya, yüz ölçümü en büyük olan kıt'adır (44 milyon km²). Kıt'anın güney kısmında doğu batı yönünde uzanan Dünya'nın en büyük ve en yüksek sıradağı olan Himalayalar uzanır. Kıt'anın orta, kuzey ve doğu kısımları düz alanlara sahiptir. Batıda ise kuzey güney doğrultusunda Ural ve Kafkas dağları yer alır. Kıt'ada, Arabistan, Karakum ve Kızılıkm çölleri vardır.

Kıt'ada büyük akarsu ve göller yer alır. Hazar, Aral Baykal gölleri ile Fırat, Dicle, Seyhan, Volga, Obi, İndus ve Ganj gibi akarsular bulunur.

Kıt'ada Akdeniz, muson, karasal, çöl ve tundra iklimleri görülür. Kış mevsiminde Dünya'nın en soğuk yerleri kıt'adaki Sibirya'dır. Kıt'ada yaz ve kış mevsimi arasındaki sıcaklık farkı fazladır. Güneydoğu Asya'nın bitki örtüsü oldukça gür ormanlardır.

Çünkü burası Dünya'nın en çok yağış alan bölgelerinden biridir. Kıt'anın kuzeyinde 60° enlemi çevresinde iğne yapraklı ormanlar bulunur. İç bölgelerde ise bozkırlar yer alır.

Kıt'ada tarım ve hayvancılık çok gelişmiştir. Birçok tarım ürününün en fazla yetiştiği kıt'a burasıdır. Kıt'ada en çok yetiştirilen ürünler çay, pirinç, pamuk, soya fasulyesi, kauçuk, şeker pancarı, yer fıstığı, hurma, ayçiçeğı ve buğdaydır.

Hindistan'da büyükbaş hayvancılık çok gelişmiştir. Orta Asya bozkırlarında ise küçükbaş hayvancılık çok yaygındır.

Kıt'a, Dünya nüfusunun yarısından fazlasını barındırır. Asya'nın en kalabalık üç ülkesi Çin, Hindistan ve Bangladeş'tir. Güneydoğu Asya'da nüfus yoğunluğu fazladır. Nüfusun en seyrek olduğu yerler ise çöller, Himalayalar'ın yüksek yerleri, Moğolistan ve Sibirya'dır. Şehirleşmenin en fazla olduğu ülke Japonya'dır.

Kıt'a, yer altı kaynakları açısından oldukça zengindir. Asya'da; petrol, doğal gaz, kalay, bor, krom, manganez, kömür, demir ve altın en önemli yer altı kaynaklarıdır. Özellikle çok zengin olan petrol ve doğal gaz yatakları kıt'anın Dünya üzerindeki önemini artırmaktadır. Zengin maden yatakları Ural dağları, Orta Doğu ülkeleri ve Türk cumhuriyetlerinde bulunmaktadır.

Kıt'ada sanayi, ticaret ve ekonominin en çok geliştiği ülke Japonya'dır. Kıt'adaki diğer ülkeler genellikle gelişmekte olan ve geri kalmış ülkelerdir.

AFRİKA KİT'ASI

Kıt'a; kuzeyde Akdeniz, doğuda Kızıldeniz ve Hint okyanusu, batı ve güneybatıda ise Atlas okyanusu ile çevrilidir.

Kıt'anın kuzeyinde Atlas dağları, orta kısmında ise Klimanjaro en önemli yükseltilerdir. Kıt'a genellikle düz alanlara sahiptir.

Kıt'anın en büyük iki akarsuyu Kongo ve Nil'dir. Kıt'anın doğusunda çöküntü hendekleri içinde oluşan büyük göller (Tanganika, Viktoria, Nyasa, Rudolf, Kivu) yer alır.

Kıt'anın orta kısmında ekvatorial iklim görülür. Kıyılarda ise denizel iklimler ve savan iklimi görülür. Özellikle kıt'anın kuzeyinde büyük bir alanda çöl iklimi görülür. Dünya'nın en büyük çölü olan Büyük Sahra burada yer alır. Bu bölge çok az yağış alır. Kıt'anın en büyük sorunu erozyondur.

Kıt'anın Kuzey Yarım Küre'de kalan bölümünde nüfus yoğunluğunun çok az olmasının nedeni, büyük kısmının çöllerle kaplı olmasıdır. Kıt'anın nüfus yoğunluğu çok fazla değildir. Diğer kıt'lara yoğun bir şekilde göç meydana gelmektedir. Yerleşmelerin yoğun olduğu yerler kıt'anın kıyı kesimleridir.

Kıt'ada çok fazla tarım alanı olmadığı için, tarım gelişmemiştir. Bu yüzden açlık çeken birçok Afrika ülkesi vardır. Hayvancılık da pek gelişmemiştir.

Kıt'anın önemli sorunlarından biri olan erozyon da tarım ve hayvancılığın gerilemesine neden olmaktadır. Kıt'ada kakao ve palmiye yağı üretimi çok önemlidir.

Afrika ülkelerinde en önemli yer altı zenginliği Fas, Tunus ve Cezayir'de çıkarılan fosfattır. Ayrıca Güney Afrika Cumhuriyeti Dünya'da en fazla altın ve elmas çıkarılan ülkedir.

Doğal zenginlikleri çok olmasına rağmen, kıt'ada sanayinin gelişmemesinin en önemli nedeni, zengin kömür yataklarına sahip olmayışıdır. Ayrıca enerji üretimindeki yetersizlik, ham madde kaynaklarının yabancıların denetiminde olması, üretim teknolojisinin gelişmemesi ve sermaye yetersizliği kıt'ada sanayi gelişimini etkileyen en önemli faktörlerdir.

AMERİKA KİT'ASI

Kuzey ve Güney olmak üzere iki kıt'a olan Amerika' nın doğusunda Atlas okyanusu, batısında Büyük okyanus yer almaktadır.

Kuzey Amerika'nın batısında Kayalık dağları ve Güney Amerika'nın batısında ise Ant dağları kuzey güney yönünde uzanırlar. Bu kıt'aların orta ve doğu kısımları ise genellikle ova ve plâtolarla kaplıdır. Dünya'nın en büyük akarsularından olan Missisipi Kuzey Amerika'da, Amazon ise Güney Amerika'da yer alır. Kuzey Amerika'da Superior, Michigan, Huron, Erie, Ontario ve Büyük Ayı gölleri yer alır. Kuzey Amerika'da Arizona ve Meksika, Güney Amerika'da ise Atacama çölleri bulunur.

Amerika kıt'alarında yeryüzünde bulunan bütün (muson hariç) iklimler görülür.

Amerika Birleşik Devletleri'nde tarım ve hayvancılık gelişmiştir. Dünya üretiminde en önde olduğu ürünler; mısır, pamuk, tütün, arpa ve yulaftır. Dünya'nın en çok muz ve kahve üretilen ülkesi Brezilya'dır. Hayvancılık Arjantin'de çok gelişmiştir.

Kanada genellikle soğuk iklimlerin etkisi altındadır. Bu yüzden soğuğa dayanıklı buğday, şeker pancarı, mısır ve keten yetiştirilir.

Nüfusu en çok ülkeler ise ABD, Brezilya ve Meksika'dır. Nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu yer ABD'nin kuzeydoğusudur.

Kanada; nikel, plâtin ve asbest çıkarımında Dünya' da en önde yer alır. ABD ise; kömür, alüminyum, doğal gaz, petrol, bakır, çinko ve kurşunun Dünya' da en çok çıkarıldığı ülkedir.

Kanada'ya geleceğin ülkesi de denilmektedir. Miktarları tam olarak tespit edilemeyen zengin yer altı ve yer üstü kaynaklarına sahiptir. Bu ülkede iklim koşullarının olumsuzluğu, endüstri kuruluşlarının güney bölgelerde toplanmasına neden olmuştur.

ABD, Dünya'nın en gelişmiş ülkesidir. Dünya'da en çok dış pazarı olan ülkedir. Bu ülkenin tarım ve endüstrisinin gelişmesi, ülkeyi Dünya'nın ticaret ve bankacılık merkezi yapmıştır. Ülkede çok zengin olan kömür ve demir yatakları endüstrinin gelişmesinin en önemli nedenleridir.

Türkiye'nin dış ticaretinde de Almanya'dan sonra gelen ülke olmuştur.

OKYANUSYA KİT'ASI

Yüz ölçümü en küçük kıt'a olan Okyanusya, Büyük okyanus ve Hint okyanusu ile çevrilidir.

Ortalama yükseltisi çok az olan bir kıt'adır (210 metre). Ülkenin batı ve orta kesimi çöllerle kaplıdır.

Kıt'ada hayvancılık gelişmiştir. Dünya'da en çok yün elde eden ve satan ülke Avustralya'dır.

Yerleşilebilen kıt'alar içinde en az nüfus bulunan kıt'adır. Nüfus yoğunluğu oldukça azdır. Nüfus genellikle Avustralya'nın güney doğusunda toplanmıştır. Kıt'ada; ılıman okyanus, çöl ve savan iklimleri görülür.

ANTARKTİKA KİT'ASI

Güney Kutbu çevresinde yer alan kıt'anın % 95'i buzullarla kaplıdır.

Kıt'ada yüksekliği fazla olan bazı dağlar bulunur. Kıt'ada yerleşik hayat yoktur. Bu yüzden hiç beşerî ve ekonomik faaliyet yoktur.